

TARTALOMJEGYZÉK

ÉLET ÉS IRODALOM

NÉMETH JÁNOS: Franz Ernst Brückmann német orvos és természettudós soproni úti levelei 1734-ből	3
LATZKOVITS MIKLÓS: A színész, az áruló meg a soproni diák. Sehy Ferenc bejegyzése Ihász Imre emlékkönyvében	46
B. TULI ANDREA: Lóversenyek Sopronban a 19. század végén	54

MŰHELY

GÖMÖRI JÁNOS – KARL KAUS: A hasfalvi bronzkorong, 1914–2014	69
HORVÁTH RICHÁRD: Sopron megye tisztségviselői a késő középkorban (1458–1526)	74

SOPRONI ARCOK

HALMAI VILMOS: Dr. Pálffy Aladár (1928–2013) – emlékezés egy klasszikus soproni orvosra	88
HEGEDŰS ELEMÉR: Az elfelejtett repülőtiszt, vitéz Szentkeresztessy (Reisner) Henrik életútja	91
TURBULY ÉVA: Egy tudósbarátság mérföldkövei II. Mollay Károly és Házi Jenő levelezése, 1958–1985	103

SOPRONI KÖNYVESPOLC

Soproni boszorkányperek Ödenburger Hexenprozesse 1429–1702. Szerk. Tóth G. Péter – Németh Ildikó. Budapest, 2011. (Ism. Sz. Kristóf Ildikó)	111
ZVARA EDINA: Nyugat-dunántúli protestáns lelkészek könyvei a késő humanizmus korában. Szeged–Budapest, 2013. (Ism. Németh S. Katalin)	115

***

A Soproni Szemle Alapítvány közleményei	119
---	-----

HORVÁTH RICHÁRD | Sopron megye tisztségviselői a késő
középkorban (1458–1526) ¹

A magyarországi középkorkutatás egyik régi adóssága az országos és regionális archontológiák hiánya. E fontos társadalom- és politikatörténeti segédlet, noha az európai gyakorlat szerint nem jelentősebb sok más részterület kutatásában használatos eszköznél, mégiscsak kiemelt szerepet játszik a hazai kutatásokban. Ennek oka a sajátos magyar forrásviszonyokban, azaz a központi (királyi) levéltár teljes hiányában keresendő. Amit nálunk szerencsésebb forrásadottságokkal rendelkező vidékeken természetes módon tudhat a kutató vagy az érdeklődő (lett légyen az bármilyen

---

¹ A kézirat elkészítését az OTKA (K 100749.) támogatta. – A kézirat áttekintéséért és értékes, Magyarországon olykor elérhetetlen vagy nem ismert adatok önzetlen átadásáért Csermely Józsefnek, Péterfi Bencének és Skorka Renátának tartozom köszönettel. – Alábbi dolgozat első megjelenését – sajnálatos módon lábjegyzetek nélkül – lásd: Csóka úrtól Gáspár atyáig. Ünnepi kötet Csóka Gáspár OSB 75. születésnapjára. Szerkesztették: Rendtársai. Győr, 2013. 241–254. A mostani, jegyzetekkel ellátott másodközlés a fenti kötet szerkesztőinek hozzájárulásával lát napvilágot.

kézenfekvőnek tűnő információ is), azt itthon fáradságos munkával kell kideríteni.² Alighanem első olvasatra furcsának tűnhet, különösképp az újabb kori „adatbőséggel” történő összehasonlításban, de akad az 1458–1526 közötti háromnegyed évszázadból olyan időszak, amikor bizony még az országos méltóságviselők meghatározása is nehézségekbe ütközik. Amikor pedig figyelmünket a vidéki Magyarország legfőbb igazgatási egységei, nevezetesen a megyék felé fordítjuk, a feltártsági és pontossági arány értelemszerűen sokkalta rosszabb.

Előtanulmányok pedig akadnak bőségesen. A 19. század második felétől fogva egyre több megye készítette el történeti összefoglalóját, sőt országos kezdeményezésként megyetörténeti összefoglalások is készültek a század végén. A korszak hagyományosan pozitivistá tudomány szemléletéből fakadóan e művek jó része számos új adatot hozott archontológiai téren is, de teljességre való törekvésről, országos áttekintésről még szó sem lehetett. Ennek igénye a 20. század második felétől lépett föl, nem függetlenül persze a külhoni hatásoktól, a klasszika-filológiából a középkorkutatásba „átszivárgó” prozopográfia módszertanának elterjedésétől. Napjainkra a helyzet folyamatosan javul. Az 1000–1457 közötti esztendőkézikönyvei megjelentek,³ míg politikatörténeti és forráskiadási feltárások mintegy „melléktermékeként” számos megye modern, jelzetekkel ellátott, az elérhető teljes irodalmi és levéltári anyag felhasználását célul kitűző, 1458 utáni archontológiai adattára is napvilágot látott, nem mellékesen a mára már interneten is elérhető középkori okleveles adatbázisnak köszönhetően.⁴ Végezetül pedig az utóbbi esztendőben megindult a Magyar Királyság tisztségviselőinek 1458–1526 közötti időszakra vonatkozó és teljességre törekvő gyűjtése, ennek keretében a megyei archontológiák egységes szempontú és szerkezetű összeállítása is.⁵ E majdani adattár egy fejezete kíván lenni az alább olvasható közlemény is.

Az alább következők tehát egy országos adatközlés részletei lesznek, de, és ezt fontos hangsúlyozni, nem pontosan az alább olvasható formátumban. Az egykori Magyar Királyság majdani 1458–1526 közötti archontológiai kézikönyve ugyanis nem töltheti be egy prozopográfiai-életrajzi adattár szerepét, egészen pontosan csak korlátozottan. Még akkor sem, ha ennek elkészülte jelentős mértékben segíthetné a lokális és az országos kutatásokat egyaránt. Ilyesféle feltárások csak esetenként oldhatók meg, s részben erre vállalkozik a mostani közlemény is. Mert legyen bármily fontos segédlet egy archontológia, önmagában határfoka korlátozott. Ahhoz, hogy megfelelő mélységű és megbízhatóságú adatokat szolgáltatasson szükséges, hogy rendelkezésre álljanak a régió más megyei adatsorai, a megyebeli várak várnagyi listái, a főispánok

² A módszerre: Engel Pál: Archontológia. In: A történelem segédtudományai. Szerk.: Bertényi Iván. Budapest, 1998. 29–36.

³ Zsoldos Attila: Magyarország világi archontológiája 1000–1301. (História Könyvtár. Kronológiák, adattárak 11.) Budapest, 2011. (a továbbiakban: Zsoldos: Arch.), Engel Pál: Magyarország világi archontológiája 1301–1457 I–II. (História Könyvtár. Kronológiák, adattárak 5.) Budapest, 1996. (a továbbiakban: Engel: Arch.)

⁴ A Középkori Magyarország Levéltári forrásainak Adatbázisa. Készült a Magyar Országos Levéltárban 1874–2009 között a Mohács előtti gyűjteményekhez készült levéltári segédletek elektronikus feldolgozásával. Szerk.: Rácz György. Internetes kiadás (DL-DF 5.1). Budapest, 2010. Internetes elérhetősége: mol.arcanum.hu/dldf_full

⁵ Előzményeiről, jelen állásáról, majdani szerkezetéről az alábbi írásban tájékozódhat az érdeklődő: Horváth Richárd – Neumann Tibor – C. Tóth Norbert: Pontot az „i”-re. A Magyarország világi archontológiája című program múltja, jelene és közeli jövője. Turul 86. (2013), 41–52.

politikai, családi kapcsolatrendszerét feltáró táblázatok, feldolgozások.⁶ Az alábbiakban tehát egy ilyesféle, kiegészítő adatokkal „feltöltött” archontológiával találkozhat az érdeklődő. A főispánok esetében ezt egy rövid politikai pályafutásukat bemutató életrajzi vázlat, az alispánoknál pedig ismert – ahol feltárható volt ilyen egyáltalán – további, más megyébéli alispánságukat és esetleges várnagyságukat felvillantó összefoglaló képezi. Ezt egészítik ki az ismert familiárisi, családi kapcsolatok információi.

Az adatközlések minden esetben az illető személy *első felbukkanásakor* jegyzetben kaptak helyet. Az itt olvasható tisztségeknél mindig az első és utolsó ismert előfordulást tüntettem föl, a tételes adatközlések túlzottan megterheltek volna a közleményt. Amikor csak lehetőség volt rá, a szakirodalmi és adattári utalásokból átvett adatokat egybevettem a levéltári forrásokkal, ha kellett, a korábban közölt adatokat módosítottam. Azzal azonban tisztában kell lennie az olvasónak, hogy az alább előforduló több tucat jelentős vagy kevésbé jelentős összes politikai szereplő életére vonatkozóan nem lehetett szó teljességre törekvő és szisztematikus levéltári kutatásról.

Néhány szó a közlés módjáról. Oly alkalmakkor, amikor az ispán személye nem volt biztosan meghatározható, az általános gyakorlatnak megfelelően [szögletes] zárójelben szerepelnek a feltételezett adatok. Az ispánokat vastagított betűtípus és tipográfiai kiemelés jelzi, míg az alispánok normál betűtípussal, illetőleg a *szolgabírák és megyei kiküldöttek nevei kurzíválva* olvashatóak. A sajtóságos soproni helyzetet – nevezetesen a rábaközi szék részleges különállását, melynek élén egy alispán állt – egyszerű megoldással igyekeztem jelezni: az itt működő alispánok tisztségviselési évköre után egy * jel szerepel. Ezen kívül csak egyetlen sajtóságos eljárást alkalmaztam. Mivel Sopron városa 1441 márciusától III. Frigyes zálogbirtoka volt, s a császár 1459 februárjától (a németújvári összeesküvés időpontjától) viselte a magyar királyi címet, ez a város Magyar Királysághoz való visszatértéig (1463. július 19.) kettős helyzetet hozott létre. 1459-től Sopron élén a Frigyes császár által kinevezett kapitányok álltak (ispáni tisztséggel is), míg a Magyarországhoz tartozó megye élére továbbra is a budai udvarból neveztek ki ispánokat. Az alábbiakban ezt az 1458–1463 közötti adatsorok párhuzamos közzétételével kívánom jelezni.

Végezetül néhány szót a Sopron megyéről és tisztségviselői adattáráról. Ahogyan más megyékben is a 19. századtól jelentek meg rövidebb-hosszabb történeti összefoglalások, amelyeknek alkalmasint részét képezték archontológiai információk.⁷ Nem feledhetjük természetesen a megye történetének legfontosabb, két kötetes forrásközlését.⁸ Kétségtelen tény ugyanakkor, hogy az adatközlések „fellendülése” az 1920-as évekre tehető, miután Házi Jenő munkájának eredményeképpen rendre napvilágot láttak „Sopron város történetének” okmánytár-kötetei.⁹ Kijelenthető, hogy eddig ez – az egyébként páratlanul gazdag – forráskiadvány sorozat jelentette a megyét érintő archontológiai kutatások alapját. Azt is el kell mondanunk, hogy az innen kihüvelyez-

⁶ Az egyik legjobb példa ilyesféle feldolgozásra: Dominkovits Péter, Pálffy Géza: Küzdelem az országos és regionális hatalomért. A Nádasdy család, a magyar arisztokrácia és a Nyugat-Dunántúl nemesi társadalma a 16–17. században. Századok 144. (2010), 769–792., 1085–1120.

⁷ Ráth Károly: A soproni kapitányság és királyi adóról szóló oklevelek. Magyar Történelmi Tár 1. (1855), 143–148. – Nagy Imre: Sopron vármegye főbb tisztségviselői. Sopron (1872.) 7.sz./3., 10. sz./3., 11. sz./2.

⁸ Sopron vármegye története. Oklevéltár I–II. Szerkesztette: Nagy Imre. Sopron, 1889–1891. (a továbbiakban: SO)

⁹ Házi Jenő: Sopron szabad királyi város története. I. rész/1–7. kötet. Oklevelek és levelek 1162–1531.; II. rész/1–6. kötet. Különféle számadások, kimutatások, végrendeletek és pótkötet a korábbi kötetekhez. Sopron, 1921–1943. (a továbbiakban: Házi).

hető adatok zöme valóban elegendőnek látszik egy efféle adattár alapjainak összeállításához.¹⁰ Ám két további lépés megtételéhez elégtelen. Egyfelől az alispánok és a szolgabírák, látni fogjuk, amúgy sem terjedelmes listájának tekintélyes része nem innen származik. Másfelől az ispánságot (jobbára zálog gyanánt) viselt külhoni személyek, zsoldoskapitányok, nagybirtokosok életére, tevékenységére a magyarországi forrásanyag – így elsődlegesen a soproni városi iratok – kevés és torz kép megrajzolásához elegendő információt jelentenek. Emiatt volt szükség a napjainkban egyre jobban kutathatóvá váló alsó-Ausztriai és stájer levéltári források bevonására,¹¹ amelynek eredményeképpen az eddigieknél teljesebb és jóval pontosabb megyei adattár összeállítására nyílt mód, s a kutatás rendelkezésére állhat most már Sopron megye ispánjainak, alispánjainak 1000–1526 közötti folyamatos lajstroma.¹² Természetesen az ilyen adatfeltárásokat befejezni nem, csak abbahagyni lehet, így nem kizárható, hogy a későbbiekben még újabb kiegészítések tehetők az alábbiakhoz. Ennek megtételére lesz alkalmas a majdani „Magyarország világi archontológiája 1458–1526” címet viselő kézikönyv soproni fejezete.

Sopron történetének és igazgatásának van egy további sajátos eleme, amit az archontológia készítésénél figyelembe kellett venni. Nevezetesen azt, hogy a 15. század elejétől kezdődően rendre király által kinevezett kapitányok tűnnek fel a nagyobb városok élén, így itt is. Eleinte a jelenség különösebb nehézséget nem jelentett a kormányzatban, de amikor nagy befolyással bíró arisztokraták kezébe kerültek ezek a tisztségek, a helyzet megváltozott.¹³ Sopron élén – a legkorábbi példák egyikeként – 1412 szeptemberétől álltak királyi kapitányok.¹⁴ Az első évtizedekben a városkapitány és a megyéispán között személyi azonosság nem volt, dacára annak, hogy mindkettőjüket az uralkodó nevezte ki.¹⁵ Az első közös tisztségviselést épp korszakunk, Ulrich Grafenegger III. Frigyes általi kinevezése hozta meg.¹⁶ Ettől kezdődően legtöbbször – noha korántsem automatikusan, ez az alábbi adattárból világosan látható – a soproni városkapitány egyben a megye ispánja is volt. Német/osztrák szemmel nézve voltaképpen a két „hivatal” közti különbség kisebb volt, mint azt a hazai gyakorlat nyomán gondolnánk. Különösen, hogy Sopron megye élén ispánként 1458 után legtöbbször és a leghosszabb ideig osztrák területekről származó személyek álltak.¹⁷ Ezért hangsúlyozni kell, hogy a soproni megyéispánok alábbi listája nagyrészt lefedi a városkapitányok névsorát, de teljes mértékben nem azonos azzal.

¹⁰ Amint erre több példát ismerünk: *Herczeg R. Frigyes*: Sopron vármegye története a Hunyadiak korában (1437–1490). Pannonhalma, 1935. 8–16. – *Belitzky János*: Sopron vármegye története. Első kötet. Budapest, 1938. (a továbbiakban: Belitzky) 901–909.

¹¹ A 250 000-nél is több oklevél digitális képét tartalmazó adatbázis: www.monasterium.net (utolsó megtekintés: 2013. február 2.)

¹² Az 1457 előtti évekre lásd: *Zsoldos*: Arch. 196–200., *Engel*: Arch. I. 178–182.

¹³ A tisztség eredetére: *Mályusz Elemér*: A magyar rendi állam Hunyadi korában. Századok 91. (1957), 560–561.

¹⁴ Wettai Smilo kapitány kinevezése: 1412. szeptember 3. Házi I/2. 62–63.

¹⁵ Az adatsorokat 1457-ig bezárólag lásd: *Engel*: Arch. I. 182., 416.

¹⁶ E kérdéskörre legutóbb: *Bariska István*: A soproni városkapitányság III. Frigyes korában. Soproni Szemle 63. (2009) (a továbbiakban: *Bariska*: Városkapitányság) 267–282.

¹⁷ Tanulságos példa, hogy egy 1490-ben, bizonyos Johann Falco császári titkár által összeállított lista Magyarország megyéiről, az alábbi címet kapta: „Hungerisch spanschaften alias hauptmanschaften 1490. Hungern.” *Friedrich Firnhaber*: Beiträge zur Geschichte Ungerns unter der Regierung der Könige Wladislaus II. und Ludwig II. 1490–1526. Archiv für Kunde österreichischer Geschichts-Quellen 2. (1849/2.) (a továbbiakban: *Firnhaber*) 457–459.

Minekutána jelen sorok írója az elmúlt években közreadta Győr, Vas és Veszprém megyék 1458–1526 közötti adattárát,¹⁸ így az alábbi soproni közlemény megjelenésével az ország nyugati, északnyugati része megyéinek teljes Mohács előtti archontológiája a kutatás rendelkezésére áll. A politikatörténeti kutatásokon túl tehát lehetőség nyílik egy régió késő középkori megyei hivatalviselői kara társadalomtörténeti vizsgálatára is, amely munkálatok eddigi korszakunkra nézvést csak elvéve folytak.¹⁹

A bevezetőben nem idézett, az archontológiában előforduló, rövidített forráskiadványok és szakmunkák rövidítésjegyzéke:

- CZ-MZA, E 17. – Moravský zemský archiv v Brně. Dominikáni ve Znojme (1392–1757).
DL – Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Budapest. Diplomatikai Levéltár.
DF – Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Budapest. Diplomatikai Fényképgyűjtemény.
Guary – *Sörös Pongrácz*: A Pannonhalmán őrzött Guary-levéltár Mátyás-kori kiadatlan oklevelei. Második közlemény. Történelmi Tár 11. (1901) 405–429.
Guary cs. lt. – *Neumann Tibor, Vajk Ádám*: A Guary-levéltár oklevelei 1490–1541. Fons 10. (2003), 119–167.
Heinig: Friedrich III. – *Paul-Joachim Heinig*: Kaiser Friedrich III. (1440–1493) Hof, Regierung und Politik I–III. (Beihefte zu J. F. Böhmer, Regesta Imperii 17.) Köln, Weimar, Wien, 1997.
HO – Hazai Okmánytár I–VIII. Kiadják: *Nagy Imre, Páur Iván, Ráth Károly, Ipolyi Arnold, Véghely Dezső*. Győr–Budapest, 1865–1891.
Holub: Zala tört. – *Holub József*: Zala megye története a középkorban. Első kötet: A megyei és egyházi közigazgatás története. Pécs, 1929.
Kubinyi: Ákosházi – *Kubinyi András*: Egy üzletelő és diplomata várúr Mohács előtt: Ákosházi Sárkány Ambrus. In: Gerő László nyolcvanötödik születésnapjára. Tanulmányok (Művészettörténet – műemlékvédelem IV.) Szerk.: Pamer Nóra. Budapest, 1994. 263–289.
Kubinyi: Udvarbírók – *Kubinyi András*: A budai vár udvarbírói hivatala 1458–1541. Kísérlet az országos és a királyi jövedelmek szétválasztására. In: Uő.: Tanulmányok Budapest középkori történetéről I. Budapest, 2009. 241–268.
St. Paul – *Urkundenbuch des Benedictiner-Stiftes St. Paul in Kärnten*. Hrsg.: Beda Schroll. (Fontes Rerum Austriacarum II/39.) Wien, 1876.
Sümeghy – Sopron vármegye levéltárának oklevél-gyűjteménye. I. rész: középkori oklevelek (1236–1526). Összeállította: Sümeghy Dezső. Sopron, 1928.

¹⁸ *Horváth Richárd*: Veszprém megye tisztségviselői a későközépkorban (1458–1526). Fons 7. (2000) 252–266. – Uő.: Győr megye hatóságának oklevelei (1328–1525) (A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai. Források, feldolgozások 1.) Győr, 2005. 28–32. (a továbbiakban: *Horváth*: Győr megye) – Uő.: Vas megye tisztségviselői a késő középkorban (1458–1526). Vasi Szemle 64. (2010) 722–737. (a továbbiakban: *Horváth*: Vas megye)

¹⁹ Korszakunkhoz és Sopronhoz a legfontosabb összefoglalások: *Tringli István*: Megyék a középkori Magyarországon. In: *Honoris causa*. Tanulmányok Engel Pál tiszteletére. Szerk.: Neumann Tibor, Ráczy György. (Társadalom- és művelődéstörténeti tanulmányok 40. – *Analecta Mediaevalia* III.) Budapest, 2009. 487–518. – *Dominkovits Péter*: A rendi jogok védelmezője – a központi utasítások végrehajtója: a 17. századi magyar vármegye. Századok 139. (2005), 855–888.

Függelék

III. Frigyes ispánjai

Ulrich von Grafenegg²⁰ (1459–1463)

1459. IX. 20. (Házi I/4. 390–391.)²²

1463. VI. 12. (Házi I/5. 70.)²³

Hunyadi Mátyás ispánjai

Tejedi Imre²¹ (1456–1460)

1456. X. 14. (Engel: Arch. 182.)

1460. XII. 2. (DL 101863.)

Wilhelm Mischullinger²⁴

1460. VII. 23. (Házi I/5. 20–21.)

1463. VI. 15. (Házi I/5. 70–71.)

Völcseji Gergely²⁵

1458. IX. 18. (HO V. 259–261.)

1459. I. 22. (SO II. 407.)

Turóci Sándor

1458. IX. 11. (SO II. 401–402.)*

1458. XII. 18. (DL 15295.)*

²⁰ Az osztrák politikában ismert sváb származású személy. III. Frigyes szolgálatában 1445/46 óta mutatható ki, ekkor kapta első várbirtokát is: Baumgarten/Sopronkertest. Birtokai az osztrák–magyar határvidéken feküdtek, így hamar a két ország közötti harcok részese lett. Szolgált Cillei Ulriknál, illetve Habsburg V. László magyar király mellett, akinek zsoldos kapitányként 1455/56-ban Frigyes császár ellen is harcolt. 1458-ban egy ideig a császárral hadakozó testvére, VI. Albrecht herceg oldalán találjuk. László király halála után visszatért Frigyes császár hűségére, s ennek eredménye lett 1459 őszén soproni ispáni és városkapitányi kinevezése. 1487-ben halt meg Schottwien elfoglalásakor. Működésére: *Brigitte Haller-Reiffenstein*: Ulrich von Grafenegg und seine Nachkommen – Ein Parallelfall? In: Andreas Baumkircher – Erben und Nachfolger. Symposium im Rahmen der Schlaininger Gespräche vom 20.–24. September 1989 auf Burg Schlaining. Hrsg.: Ulrike Döcker, Rudolf Kropf. (Wissenschaftliche Arbeiten aus dem Burgenland 88.) Eisenstadt, 1992. 117–153., *Heinig*: Friedrich III. 270–271., *Bariska István*: A Fehde-jog intézménye és Nyugat-Magyarország. Vasi Szemle 49. (2005), 309–310., *Bariska*: Városkapitányság 277–280.

²¹ 1451. október 4–1480. augusztus 8. között szombathelyi püspöki várnagy, 1481-ben már néhaiként említik. (Engel: Arch. I. 434., DL 58178.) – 1460. november 2–1465. január 9. között győri várnagy (SO II. 408., DF 225430.) – 1462. június 26–1465. december 28. között, illetőleg 1473-ban Győr megyei alispán (*Horváth*: Győr megye 30.) Életére lásd: *Horváth Tibor Antal*: Szombathely a XV–XVIII. században. (Acta Savariensia 8.) 301–303., *Kiss Gábor, Tóth Endre, Zágorkhidi Czigány Balázs*: Savaria-Szombathely története. A város alapításától 1526-ig. Szombathely 1998. 217–218.

²² Kinevezés. Ulrik címzése: „hawbtman und span.”

²³ Ez az utolsó ismert ispáni említése. Hivatalát azonban július 19-ig viselte, amely Sopron Mátyás képviselőinek való átadás és a bécsi helyi szerződés magyar részről történt ratifikálásának napja. Vö.: *Karl Nehring*: Matthias Corvinus, Kaiser Friedrich III. und das Reich. Zum hunyadisch-habsburgischen Gegensatz im Donauraum. (Südosteuropäische Arbeiten 72.) München, 1975. 202–211.

²⁴ Grafenegg Ulrik helyettese, később maga is a megye ispánja lett. Jelen volt Sopron és a korona átadásakor is. Antonius de Bonfinis: *Rerum Ungaricarum Decades*. Tomus III/Decas III. Ediderunt: I. Fögel et B. Iványi et L. Juhász. (Bibliotheca Scriptorum Medii Recentisque Aevorum - Saeculum XV.) Lipsce, 1936. III-X-302.

²⁵ Sem Gergely, sem családja tisztségviseléséről nincsen információk. Annyi bizonyos csupán, hogy Gergely Tejedi Imre szombathelyi és győri várnagy, ispán familiárisa volt. Kettejük kapcsolata már korábbról igazolható. (DL 101863.) Vö.: *Nemes Gábor*: Salánki Ágoston. A királyneői kancelláriától a győri püspöki szélig. Levéltári Közlemények 80. (2009), 6.

Kanizsai Miklós²⁶ és László²⁷ (1460–1463)
1460. XI. 2. (SO II. 408–409.)
1462. VIII. 17. (SO II. 420.)
Csornai István²⁸
1460. VI. 9. (SO II. 407–408.)*²⁹
1462. X. 25. (SO II. 423.)*

Hunyadi Mátyás ispánjai

Asszonyfalvi Ostfi László³⁰ (1463–1464)

1463. XI. 13. (Házi I/5. 88–89.)*³¹
1464. V. 16. (Házi I/5. 119–112.)*³²

Vági Imre³³ 1463. IX. 19. (SO II. 424.) – 1463. X. 3. (SO II. 424–425.)
Köcski Demeter³⁴ 1463. IX. 19. (SO II. 424.) – 1463. X. 3. (SO II. 424–425.)

Török Ambrus³⁵ (1464–1465)

1464. VI. 26. (Házi I/5. 127.)
1465. II. 28.e. (Házi I/5. 163.)*³⁶

²⁶ 1460. március 12–1462. augusztus 24. között zalai ispán. (*Holub*: Zala tört. 468.)

²⁷ 1459. február 17–1461. szeptember 27. között erdélyi vajda. (*András W. Kovács*: *Arhondologia voievozilor Transilvaniei* [1458–1526]. *Completări și precizări*. In: *Studii și Materiale de Istorie Medie* 30. [2012] 234.) – 1458. április 28–július 26., valamint 1464. május 14–1468. január 29. között királyi lovászmester. (DL 15981., *Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen*. VI. [1458–1473]. Begründet von Franz Zimmermann. Hrsg. Gustav Gündisch, Herta Gündisch, Gernot Nussbächer, Konrad G. Gündisch. Bukarest, 1981. 327.) – 1458. ápr. 28–1465. jún. 4. között zalai ispán. (*Holub*: Zala tört. 468–470.)

²⁸ Kipróbált Kanizsai familiáris. 1457. május 25-e előtt, illetve 1459. július 12–1464. október 15. között kapuvári várnagya. (*Engel*: Arch. I. 337., Házi I/4. 368., Házi I/5. 142.) 1466-ban még bizonyosan a Kanizsaiak embere. (SO II. 444–445.) 1467, a Kanizsaiak tisztségeinek elvesztését követően Újlaki Miklós, későbbi bosnyák király szolgálatába állt. Veje Turóci György pohárnokmester volt, aki később a Csornai birtokok ura is lett. Újlakival való kapcsolatához lásd: *Kubinyi András*: A kaposújvári uradalom és a Somogy megyei familiárisok szerepe Újlaki Miklós birtokpolitikájában. (Adatok a XV. századi feudális nagybirtok hatalmi politikájához) In: *Somogy Megye Múltjából. Levéltári Évkönyv* 4. Szerk.: Kanyar József. Kaposvár 1973. 30.

²⁹ Tisztségére érdemi adattal csak 1460-ból rendelkezünk, ám már 1459-ből is kimutatható kapuvári várnagysága arra utalhat, hogy a rábaközi szék alispánja lehetett ebben az esztendőben is.

³⁰ Ispánságán kívül további tisztsége nem ismert. 1470. december 14-én kelt levelében önmagát „alias comes comitatus Soproniensis”-nek titulálta. DF 265124.

³¹ Első ispáni említés, ám tisztségét minden bizonnyal július 19-től, Sopron magyar kézre történt visszatérésétől viselte.

³² Közbeesőleg. 1464. február 26-án a soproni ispán Ostfi Ferenc néven fordul elő egy III. Frigyes által kibocsátott levél címzésében (Házi I/5. 101.). Habár Ostfi Lászlónak volt ilyen nevű testvére, de ennek ispánsága nem ismert a fenti adaton kívül, így figyelembe véve László megelőző és ez utáni ispáni említésit, továbbá, hogy külhoni oklevéladó iratában fordul elő a névalak, leginkább pusztá tévesztéssel érdemes ehelyütt számolnunk, esetleg rövid idejű párhuzamos tisztségviseléssel.

³³ További más tisztsége nem ismert, de a Vágiak ekkor már évtizedek óta Ostfi familiárisok. *Kóta Péter*: Középkori oklevelek Vas megyei levéltárakban I. Regeszták a vasvári káptalan levéltárának okleveleiről (1130) 1212–1526. (Vas megyei levéltári füzetek 8.) Szombathely, 1997. 237. reg.

³⁴ További tisztségviselése nem ismert, de ezekben az esztendőben Ostfi familiáris. Vö.: DL 86397.

³⁵ 1452. május 10-én kapuvári; 1451. szeptember 20–1453. szeptember 14. között lékai; 1457. szeptember 19–1457. október 18-a között sárvári várnagy, mindhárom esetben a Kanizsaiak szolgálatában. (*Engel*: Arch. I. 337., 357., 406.) – 1458. július 25-ét megelőzően Újlaki Miklós németújvári várnagya. (DL 15268.) – 1459. november 14–1461. március 16. között Újlaki Miklós kaposújvári várnagya. (DL 15419., DL 15552.) – 1461. augusztus 1–szeptember 16. között a Kanizsaiak békavári/szentgyörgyvári várnagya és zálogbirtokosa. (ZO II. 577., DL 102149.) – 1462. november 25-én „aule nostre [ti. a királyé] familiaris.” (DL 88382.) – 1466. február 2–április 3. között krupai (Zágráb m.) királyi kapitány. (DF 255787.) – 1468. november 23-án budavári provizor. (*Kubinyi*: *Udvarbírók* 264–265.) – 1473. augusztus 14-én Újlaki Miklós bosnyák király jajcai udvarbírója. Uo. 265.

Zeneczky László 1464. X. 15. (Házi I/5. 142.)
Vidi Balázs 1464. XII. 17. (SO II. 432–433.)

Wilhelm Mischullinger (1465–1466)

1465. III. 10-től (Házi I/5. 169.)³⁷

Völcséji Kálmán 1465. VIII. 26. (SO II. 439–440.)–1468. V. 23. (DL 45406.)*
Szigeti Imre 1465. XII. 23. (DL 45168.)
Nemeskéri Mosar 1466. IX. 15. (DL 106594.) – 1466. XI. 2. (SO II. 446.)*

Siegmund von Weispriach³⁸ (1466–1470)

1466. VII. 14. (DF 286379.)
1470. I. 20. (DF 287524.)

Sági Dénes 1468. V. 23. (DL 45406.)* – 1471. IV. 29. (SO II. 473.)

Wilhelm Mischullinger (1470–1471)

1470. VII. 30. (Házi I/5. 292)³⁹
1471. III. 12. (Házi I/5. 297.)

Soproni Vilmos 1471. I. 18. (SO II. 471–473.)* – 1471. VIII. 26. (DF 209361.)

Siegmund von Weispriach (1471–1473)

1471. VI. 29. (St. Paul 455–456.)⁴⁰
1473. X. 10. (Házi I/5. 318.)⁴¹

³⁶ Török Ambrus Konrad Weitraher előző őszi önkényes letartóztatásával hűtlenségbe esett. Mátyás a boszniai hadjáratból visszatérve (erre február első felében került sor: *Horváth Richárd*: Itineraria regis Matthiae Corvini et reginae Beatricis de Aragonia 1458–[1476]–1490. /História könyvtár. Kronológiák, adattárak 12./ Budapest, 2011. 75.) dönthetett Török letartóztatásáról, s javainak lefoglalásáról, melyről a fenti, február 28-án kelt levél tájékoztat. Vö. *Nógrády Árpád*: Csepreg ostroma és Sárvár bevétele 1454-ben. Vasi Szemle 64. (2010) 695–696.

³⁷ Kinevezése – 1466. december 29-én (Házi I/5. 257.) egy misszilisben előfordul még Mischullinger ispánként, ám ebben korábban zajlott eseményekről esik szó, ami feltételezhetővé teszi, hogy ispánságáról is ilyen értelemben esik szó.

³⁸ 1444-től ismert személy az osztrák politikában, mint VI. Albrecht osztrák herceg tanácsosa. Később Rann (Dél-Stájerország, ma Brežice, Szlovénia), majd Pettau kapitányként fordult elő, s rövid ideig a salzburgi érsek szolgálatban is állt. 1461/62-től III. Frigyes császár szolgálatában állt zsoldos kapitányként, s így egy ideig Fraknó császári kapitánya is volt. Ezzel egy időben magyarországi kapcsolata is aktívak voltak: sőtora Vitovec János szlavón bán, korábbi salzburgi zsoldostársa volt, míg 1461-ben a Cillei vagyon (Weispriach Cillei szolgálatban is állt) több várában szerzett zálogjogot. Így a magyar területeken szerzett birtokai, illetőleg a császárral fennálló elszámolási vitája miatt 1466-ban Mátyás oldalára állt (Mátyás magyar nemessé teszi 1466. február 21-én. DF 287246.). Ebbéli döntése „jutalma” lett a soproni városkapitányság és a megyésispánság, s persze az ezekkel járó jövedelmek. 1479-ben halt meg. Életrét összefoglalóan: *Heinig*: Friedrich III. 223. – Cillei, Vitovec és Weispriach kapcsolatához lásd: *Pálosfalvi Tamás*: Vitovec János. Egy zsoldoskarrier a 15. századi Magyarországon. Századok 135. (2001), 454–455.

³⁹ Belitzky 876. oldalán szerepel ugyan egy 1469. július 30-i soproni kapitányi említés, ami arra utalhat, hogy a két tisztség ismét rövid időre különvált. Tény ugyanakkor, hogy a Belitzky János által hivatkozott oklevélre sem az általa megnevezett Okolicsányi családi levéltárban, sem annak teljességre törekvő kiadásában (*Alexander Hušcava*: Archiv zemianskeho rodu z Okolicného. Bratislava, 1943.) nem bukkanhatunk nyomára.

⁴⁰ Korábbi – önmegnevezésen alapuló, tehát nem kizárható, hogy korábbi tisztségviselésére utaló – ispáni feltűnése dacára Weispriach csak 1471. október 29-én lett Sopron zálogbirtokosa. Házi I/5. 303.

⁴¹ E napon kel Mátyás parancsa a városhoz, mely szerint tudomására jutott, hogy Weispriach a várost Frigyes császár kezére kívánja juttatni, ezért felszólítja a soproniakat, hogy a kapitányt és embereit távolítsák el. Házi I/5. 318–319. – A fenti – egymást váltó – archontológiai adatok dacára jó eséllyel feltételezhető, hogy Mischullinger és Weispriach (mindketten Mátyáshoz szegődő zsoldos csapatokat foglalkoztató személyek, s utóbbi Fraknó és Kabold névleges uraként várbirtokos) folyamatosan együttműködtek.

Tatai Mátyás 1472. II. 17. (SO II. 475–476.)*

Wilhelm Mischullinger (1473–1478)

1473. XII. 14. (DL 103007.)

1477. IX. 8. (Házi I/5. 356–357.)

Gyalócai László 1475. V. 1. (DF 263625.)

Turóci Mihály⁴² 1475. V. 1. (DF 263625.) – 1476. I. 29. (SO II. 497–498.)*

Váti Rákos Albert⁴³ 1476. I. 29. (SO II. 497–498.)*

Kéri Adorján László 1476. IX. 9. (SO II. 501–502.)* – 1483. IV. 14. (DL 45948.)

Soproni Vilmos 1479. I. 2. (DF 261669.)*

Frauenburg Ginderisch (1479–1482)

1479. IV. 3. (Házi I/5. 378.)

1482. V. 30e. (Házi I/6. 7–8.)

Potyondi Domokos 1480. III. 13. (SO II. 528–529.)* – 1481. XII. 31. (DF 265179.)*

Andreas von Weispriach⁴⁴ (1482–[1485]–1487 /?)⁴⁵

1482. V. 30. (Házi I/6. 7–8.)*⁴⁶

Öder Lénárd 1483. IX. 9. (Házi I/6. 22–23.)

[Ismeretlen (1487k–1490)]

Kisfaludi Benedek 1488. III. 10. (SO II. 551–552.) – 1489. X. 25. (DL 61869.)

Ugyancsak nem elvethető annak lehetősége, hogy a város és a megye feletti hatalmat (függetlenül attól, épp kit tekintett a budai udvar „hivatalos” ispánnak) közösen, de legalább egymással egyeztetve gyakorolták. Erre látszik utalni, hogy 1472 őszén, amikor Handó György pécsi prépost Mátyás király nevében békétárgyalásokat folytatott III. Frigyes császárral, az osztrák fél egyik követelése volt, hogy: „Item quod Sigismundum Weisperacher et Wilhelmum Mischullinger ab comitatu Soproniensi removeat, quibus remotis sua imperialis maiestas magistrum ordinis ab Ferrea civitate et Vorhttenstain eciam vult remove. *Joseph Chmel: Actenstücke und Briefe zur Geschichte des Hauses Habsburg im Zeitalter Maximilian's I. Zweiter Band. (Monumenta Habsburgica. Sammlung von Actenstücke und Briefen zur Geschichte des Hauses Habsburg in der Zeitraume von 1473 bis 1576.)* Wien, 1855. 12. ⁴² 1474. április. 11–1475. december 11. között Vas megye alispánja. (*Horváth: Vas megye 730.*)

⁴³ 1464-ben *litteratusként* említik. (DL 45116.) – 1474. április 11–1475. december 11. között Vas megye alispánja. *Horváth: Vas megye 730.* – Turóci Mihály és Váti Albert közös és részben a sopronival egy idejű vasi alispánságából gyanítható, hogy az 1472–1475 közötti ismeretlen vasi ispáni archontológiába Wilhelm Mischullingert érdemes felvennünk.

⁴⁴ Osztrák nagybirtokos-politikus. Az ún. Baumkircher-fehde óta ismert neve az osztrák–magyar politikai és katonai akciók kapcsán. Pályáját ő is salzburgi érseki zsoldban kezdte, majd Karintiában és Stájerországban hadakozott a török betörések idején, császári szolgálatban. Pettau magyar megszállása után azonban hamarosan Mátyás szolgálatába állt, így alighanem a maga és zsoldosai „fizetségét” kell látnunk 1482 tavaszi ispáni zálog-birtoklásában. Megyéspánként és magyar királyi zsoldoskapitányként esett császári fogságba Eppenstein és Odbach között Stájerországban 1485-ben, s csak később szabadult 4000 arany ellenében. A fogság feltehetően ispánsága tényleges végét jelentette. 1501–1503 között karintiai Landeshauptmann. 1508-ban már halottként említik. *Heinig: Friedrich III. 223–224., Bernard Günther: Mátyás király és Stájerország (1479–1490). Néprajzi Látóhatár 10. (2001) 154., Evelyn Weibernig: Landeshauptmannschaft und Vizedomant in Kärnten bis zum Beginn der Neuzeit. Klagenfurt, 1983. 98.*

⁴⁵ Minekutána a királyi zálogosítás őt esztendőre szolgált, lejárata elméletileg 1487 májusában kerülhetett sor.

⁴⁶ Kinevezése. Mátyás e naptól fogva a megyéspánságot őt évre Andrásnak zálogosította el. Frauenburg Gynderisch azonban a városkapitányságot megtarthatta. (Házi I/6. 25., Házi II/4. 366.)

[Benesch von Weitmühl (1490 utántól)]⁴⁷

Ludwig von Weitmühl (1493–1495)

1493. XII. 1. (Házi I/6. 124.)

1495. VI. 21. (CZ-MZA, E 17. Nr. 18.)

Michael von Weitmühl (1496–1502 /?/)

1496. III. 6. (Házi I/6. 146.)

1502. VIII. 11. (Házi I/6. 203.)

Johann von Weitmühl (1502 /?/–1505)

1505. X. 28e. (Házi I/6. 219.)⁴⁸

Potyondi Domokos⁴⁹ 1493. V. 20. (DL 20014.)*

Kéri Adorján László 1494. IX. 22. (Guary cs. lt. 124.)

Berényi Lénárd 1495. VIII. 31. (SO II. 572.) – 1498. VIII. 6. (SO II. 576.)

Gyalókai Cene Márton 1498. XII. 17. (SO II. 582–586.)* – 1506. X. 8. (DF 274669.)

Edvi Gergely 1499. I. 14. (DL 20838.)*

Wossenperger Leinhardt 1499. IV. 18. (Házi II/5. 93.) – 1500. XII. 16. (Házi I/6. 194–195.)

Ládonyi János⁵⁰ 1500. I. 18. (DL 20974.)*

Asszonyfalvi Ostfi Ferenc 1504. II. 19. (SO II. 593.)

Berényi Lénárd 1504. VII. 15. (DL 21303.) – 1505. I. 13. (DF 263543.)

Ládonyi János 1505. I. 18. (DL 21471.)* – 1511. II. 17. (DL 22128.)*

⁴⁷ Egy 1506. évi oklevélből világosan kiderül, hogy az ispánságot és a városkapitányságot Ulászló király Beneš Weitmühlnek, testvérének Ludwignak és fiainak, Michaelnek, valamint Johannak adta zálogba. Az átadás idejéről nem esik szó. (SO II. 599.) – A Weitmühl család – elsősorban Beneš, de testvére és fiaira is igaz –, noha az 1460-as években még Frigyes császárt szolgálták, de ezután II. Ulászló szolgálatába álltak. László nevű családtagjuk 1488-ban a király kamarása volt. Benešről pedig ismert, hogy kamarássága mellett a Kutná Hora-i pénzverőkamara és Karlštejn királyi vár élén állt. Josef Macek: Jagellonský věk v českých zemích (1471–1526) I–II. Praha, 1992. I. 330 skk. – Uwe Trespe: Söldner aus Böhmen. Im Dienst deutscher Fürsten: Kriegsgeschäft und Heeresorganisation im 15. Jahrhundert. Paderborn, München, Wien, Zürich, 2004. 52., 117. – Pavel Trnka: Složení dvora krále Vladislava Jagellonského v letech 1471–1490. Mediaevalia Historica Bohemica 13/1. Praha, 2010. 124. – Kétségtelen tény ugyanakkor, hogy az 1480-as évek végétől egyre nagyobb figyelmet szenteltek a magyarországi kapcsolatoknak. Benešről 1488-tól bizonyosan kimutatható, hogy gyakorta megfordult a magyar király udvarában. Kubinyi András: Mátyás király ausztriai kormányzata. Levéltári Közlemények 63. (1992) 113. – Jelentőségét mutatja, hogy 1491 augusztusában a Miksával történő tárgyalásokra kijelölt követek (Bakóc Tamás győri püspök-kancellár, Bátori István erdélyi vajda-országbíró, Jan Schellenberg cseh kancellár, Gúti Ország László lovászmester, Rozgonyi László kamarásmester, Baumkircher Vilmos, Jan z Roupova cseh udvarmester) társaságában találkozunk vele, ahogyan az 1491. november 7-én megkötött pozsonyi béke megerősítői közt is jelen volt. Firnhaber 467., 470., 492. – 1495-ből ugyancsak magyar követként fordul elő: RI XIV,1 n. 3482, in: Regesta Imperii Online, URI: http://www.regesta-imperii.de/id/1495-06-20_2_0_14_1_0_3488_3482 – Megtekintés: 2013. február 3.

⁴⁸ II. Ulászló király engedélyt ad Ákosházi Sárkány Ambrus pozsonyi ispánnak, hogy Johann von Weitmühl-tól kiváltsa a soproni városkapitányságot és megyéispánságot. – Ne feledjük, az ún. „rákosi végzések” október 13-án keltek, s erősen németellenesek voltak, ami előrevetítette az osztrák-magyar háborút, így stratégiai megfontolások végett szükség lehetett Sopron városának magyar kézbe vételére. Vö. Kubinyi: Ákosházi 270.

⁴⁹ A Weitmühl családtagok ispánsága idejére helyezhető alispánokat egy listába helyeztem, lévén az egyes ispáni családtaghoz kötésük rendkívül bizonytalan, sokszor nem is lehetséges.

⁵⁰ A Ládonyiak korszakunkban – pontosan 1505-től kimutathatóan, de ennél biztosan lényegesen korábbi időponttól – Szapolyai familiárisok voltak. A család birtokaira és kapcsolataira: Koppány Tibor: A kastélyépítető Ládonyi Demeter és rokonsága. Egy középbirtokos nemesi család pályafutása a 15–16. században. In: Várak nyomában. Tanulmányok a 60 éves Feld István tiszteletére. Szerk.: Terei György, Kovács Györgyi, Domokos György, Miklós Zsuzsa, Mordovin Maxim. Budapest, 2010. 101–112. – A folyamatos Szapolyai kapcsolatra: Neumann Tibor: A Szapolyai család oklevéltára I. Levelek és oklevelek (1458–1526). (Magyar történelmi emlékek. Okmánytárak) Budapest, 2012. 277., 483. (ez utóbbi alkalommal, 1523-ban, János a Szapolyai testvérek udvarmestere, s az oklevél elárulja azt is, hogy János „a teneris, ut aiunt, unguiculis” állt apjuk, azaz Szapolyai István [†1499] szolgálatában)

Ákosházi Sárkány Ambrus⁵¹ (1506)

1506. III. 25. (SO II. 599–600.)⁵²

Wossenperger Lienhart 1506. V. 7. (Házi I/6. 225–226.)⁵³

Kanizsai János (1506)

1506. VI. 24e. (SO II. 601.)

Asszonyfalvi Ostfi Ferenc (1506)

1506. VI. 24u. (SO II. 601.)⁵⁴

[Kanizsai János (1507)

1507. I. 19. (SO II. 601–602.)⁵⁵

Ákosházi Sárkány Ambrus (1507–1509)

1507. IV. 29. (DL 103079.)

1509. II. 4. (Házi I/6. 248–249.)

Nagypalugyai Trenka György⁵⁶ (1509–1515)

1509. V. 22. (DF 248740.)⁵⁷

1515. III. 5. (Házi I/6. 314.)

Ládonyi János 1510. X. 21. (DL 22079.)* – 1511. II. 17. (DL 22128.)*

Gyalókai Cene Márton 1509. VI. 11. (SO II. 606.) – 1520. XII. 17. (Sümeghy 190–191.)

Szili Lóránt Mihály 1511. IX. 29. (DL 25538.) – 1511. X. 6k. (SO II. 612–613.)

Vági Mesteri [...] 1514. I. 23. (DL 62002.)*

---

⁵¹ 1501. február 21–1510. augusztus 20. között pozsonyi ispán. (DF 241051., DF 260473.) – 1510 végétől 1511 nyaráig Máramaros megye ispánja. – 1510. október 6-án Miksa császár birodalmi báróvá emelte, amit 1511 nyarán II. Ulászló örökös bárói adománya követett – 1515–1526 között Zala megye ispánja. – 1524 júliusától az 1526-os hatvani országgyűlésig országbíró. A mohácsi csatában elesett. Életére: Kubinyi: Ákosházi 263–289.

⁵² Kinevezése, zálogjog átruházásával.

⁵³ Ekkor egyben városkapitány is.

⁵⁴ Az 1506. évi „hektikus” ispán-változások mögött alighanem az esztendő nyarán zajlott osztrák–magyar háborúskodást kell gyanítanunk. Minekutána Sárkány Ambrusról közismert volt Habsburgok iránti lojalitása, elképzelhető, hogy a régi és udvarhoz hű Ostfiak kinevezése mögött időleges háttérbe szorítását kell gyanítanunk. Ugyancsak ez magyarázhatja a szintén közismerten Miksa barátjának számító Kanizsai János rövid ideig tartó ispánságát, míg másodunokatestvére, a folyamatosan II. Ulászló párti László Vas megye élén való feltűnését. A jelek szerint a rövid katonai-politikai intermezzót követően Sárkány Ambrust a király visszahelyezte tisztségébe.

⁵⁵ Káptalani oklevél-említés, így nem kizárható, hogy korábbi tisztségviseléséből eredő tiszteleti megnevezés.

⁵⁶ Másodzálogos Sárkány Ambrus jóvóltából.

⁵⁷ Királyi jóváhagyás kelte Sárkány zálogolásához.

Szapolyai János⁵⁸ (1515)⁵⁹

1515. X. 12. (Házi I/6. 325–326.)

1515. XII. 4. (Házi I/6. 328.)⁶⁰

[Nagypalugyai Trenka György (1516–1518)]⁶¹

Theodor/Dietrich von Hartisch⁶² ([1516?]-1518–1547)

1518. XI. 8. (SO II. 619.)

Ládonyi László 1518. VIII. 29. (DL 62044.)⁶³ – 1521. IV. 22. (DF 209463.)*

Vicai János 1522. IX. 15. (DF 209465.) – 1526. VI. 18. (DL 62115.)

Káli Nagy Ambrus 1525. VI. 12. (DL 62102.)

Sopron megye szolgabírái, esküdtei 1458–1526

Sági Péter – 1458. I. 12. (Házi I/4. 255–256.)

Szopori Lukács – 1458. XI. 20. (SO II. 404.)

Vadasfalvi Miklós – 1458. XII. 18. (DL 15295.)

Szopori Lukács – 1459. I. 22. (SO II. 407.)

Szopori Lukács és Lócsi István – 1460. VI. 9. (SO II. 407–408., Sümeghy 122.)

Lócsi István – 1462. V. 17. (SO II. 419.)

Tatai Kelemen – 1462. X. 25. (SO II. 423.)*

Cseri János – 1463. IX. 19. (SO II. 424.)

Lócsi István – 1464. XII. 17. (SO II. 432–433.)

⁵⁸ Szapolyai János életpályájának ismertetése ehelyütt mellőzhető. Legutóbb áttekintő jelleggel: Neumann Tibor: Út a királyi trónig. A Szapolyaiak: Imre, István és János király. História 2011/8.

⁵⁹ Szapolyai kinevezésére II. Ulászló király ez évi soproni tartózkodása előtt vagy alatt kerülhetett sor. Közismert tény, hogy a nyár folyamán Pozsonyban, majd pedig Bécsben folytak a lengyel, osztrák és a magyar uralkodók közötti tárgyalások, melyek lezárultával került sor az ún. Jagelló–Habsburg kettős házasságra. E kongresszus után Ulászló király Bécsűjhely, majd Sopron érintésével Tatán keresztül tért vissza Budára augusztusban. Soproni jelenlétéről augusztus 5-ről (C. Tóth Norbert: Perényi Imre nádor királyi helytartóságai. In: Aktualitások a magyar középkorkutatásban. Szerk.: Font Márta, Fedeles Tamás, Kiss Gergely. Pécs, 2012. 152–152.) és 6-ról (DF 287660.) maradtak adataink. Ezzel ellentétes információ hiányában arra gyanakodhatunk, hogy Szapolyait ekkortájt tette meg a király Sopron megye ispánjává.

⁶⁰ Szapolyai ispáni feltűnéseit követően Trenka a városkapitányságot tovább viselte, így csak az ispánságot ruházta át a király. Vö.: 1516. szeptember 5. (Házi I/6. 336–337.), 1517. október 7. (Házi I/6. 352.), 1518. június 23. (Házi I/6. 371.). Ulászló király a kapitányságot 1518. december 9-e előtt (talán épp Hartisch novemberi ispáni feltűnését megelőzően) kevéssel („nuper”) vette el Trenkától. Házi I/6. 377.

⁶¹ Ellentétes adatok hiányában megfontolandó, hogy Szapolyai rövid feltűnését követően 1518-ig ismét Trenka volt a megyéspápa, noha utódja ekkori kinevezése sem zárható ki. Lásd a következő jegyzetnél írottakat. – Egy, alighanem a 16. századra datálható, forrás, nevezetesen a Soproni Levéltárban található *Nomina capitaneorum Soproniensium* címet viselő összeállítás Trenka neve mellé az 1518-as esztendőnt rendelte. Bariska: Városkapitányság 282.

⁶² I. Miksa császár híveként ismert személy. Első feltűnésekor 1501/02-ben kizárólag a Birodalom területén működött. (Regesta Imperii Online, URL: http://www.regesta-imperii.de/id/1501-10-30_4_0_14_3_1_3655_12622., Regesta Imperii Online, URL: http://www.regesta-imperii.de/id/1502-05-29_3_0_14_4_0_732_16541. – Megtekintés: 2013. február 2.) Soproni ispáni kinevezésének pontos dátuma ismeretlen, de ennek 1516/18 között kellett megtörténnie. Itteni ispánságát Mohács után I. Ferdinánd király is megerősítette, s tisztségét 1547-es haláláig viselte. 1535-től a komáromi vár zálogbirtokosa 1545-ig, illetőleg közel három évig e megye ispánja is. Bethlenfalvi Thurzó Elek levelezése. (Források a Habsburg-magyar kapcsolatok történetéhez) I. 1526–1532. Közreadja: Erdélyi Gabriella. (Lymbus kötetek 1.) Budapest, 2005. 210–213., Dominkovits Péter: Szombathely privilegiált mezőváros gazdasága, társadalma a 17. században. [PhD értekezés] Budapest, 2009. 17., Pálffy Géza: A Magyar Királyság és a Habsburg Monarchia a 16. században. (História könyvtár. Monográfiák 27.) Budapest, 2010. 307., 312.

⁶³ Testvére, Ládonyi Imre 1514 – 1520 között Szapolyai János cseszneki várnagya volt. (DL 68503., DL 47381.)

Lócsi István – 1465. XII. 23. (DL 45168.)
 Vadasfalvi Miklós – 1468. V. 23. (DL 45306.)
 Vadasfalvi Miklós – 1471. I. 18. (SO II. 471–473.)*
 Lócsi István – 1471. IV. 29. (SO II. 473.)
 Lócsi István – 1471. VIII. 26. (DF 209361.)
 Potyondi László – 1472. II. 17. (SO II. 475–476.)*
 Potyondi Domokos – 1476. I. 29. (SO II. 497–498.)*
 Potyondi Domokos – 1476. IX. 9. (SO II. 501–502.)*
 Potyondi Domokos – 1476. IX. 16. (DL 48914.)
 Tatai Miklós – 1479. I. 2. (DF 261669.)
 Ebergőci Gáspár – 1479. IX. 6. (DL 18266.)
 Ebergőci Gáspár – 1479. XI. 22. (SO II. 526–528.)
 Vadasfalvi István – 1480. III. 13. (SO II. 528–529.)*
 Vadasfalvi Miklós és Tatai Miklós – 1481. XII. 31. (DF 265179.)
 Völcseji Dénes – 1483. IV. 14. (DL 45948.)
 Sági István esküdt – 1486. IX. 27. (Guary 423.)
 Ládonyi Márton Pál – 1486. IX. 27. (Guary 423–424.)
 Vadasfalvi István esküdt – 1488. III. 10. (DL 61861.)
 Vicai István esküdt – 1488. III. 10. (DL 61861.)
 Név nélkül említett esküdtek – 1489. X. 25. (DL 61869.)
 Ládonyi Bolte Péter és Simonházi Terestyén István – 1494. IX. 22. (Guary cs. lt. 124.)
 Ládonyi Márton Balázs – 1497. V. 25. (SO II. 575–576.)
 Völcseji Tamás – 1498. VIII. 6. (SO II. 576.)
 Vadasfalvi István – 1498. XII. 17. (SO II. 582–586.)*
 Tatai Miklós – 1499. I. 14. (DL 20838.)
 Völcseji Tamás – 1500. I. 13. (DF 263552.)
 Vadasfalvi Benedek – 1500. I. 18. (DL 20974.)
 Chernelházi Chernel Ambrus és Sági Balázs – 1500. X. 5. (DL 93687.)
 Heteyi Mihály – 1500. IV. 27. (DL 20932.)
 Sági Balázs és Heteyi Mihály – 1504. II. 19. (SO II. 593.)
 Heteyi Mihály és Sági Balázs – 1504. VII. 15. (DL 21303.)
 Sági Balázs és Heteyi Mihály – 1505. I. 13. (DF 263543.)
 Heteyi Mihály – 1505. I. 13. (SO II. 596–597.)
 Tatai János – 1505. I. 18. (DL 21471.)
 Sági Balázs és Heteyi Mihály – 1505. I. 13. (DF 263543.)
 Vadasfalvi Benedek – 1505. IX. 15. (SO II. 597–598.)*
 Heteyi Mihály – 1505. X. 13. (DF 263524.)
 Tatai János és Vadasfalvi Benedek – 1505. XI. 24. (DL 21510.)
 Vadasfalvi Benedek – 1506. I. 19. (DL 32625.)
 Heteyi Mihály – 1506. X. 8. (DF 274669.)
 Völcseji György – 1509. VI. 11. (DL 21920.)
 Jobaházi Döri Lénárd – 1510. X. 21. (DL 22079.)
 Jobaházi Döri Lénárd – 1510. X. 28. (DF 265238.)
 Jobaházi Döri Lénárd – 1511. II. 17. (DL 22128.)

Nemesládonyi Cseke László – 1511. IX. 29. (DL 25538.)
Nemesládonyi Cseke László – 1511. X. 6.k. (SO II. 612–613.)
Sági Albert – 1512. XI. 22. (DL 106738.)
Zsebeházi János – 1514. I. 23. (DL 62002.)
Nemesládonyi Cseke László – 1514. V. 8. (DL 22615.)
Nemesládonyi Cseke László – 1515. VI. 4. (DF 264748.)
Simonházi Terestyén András – 1515. IX. 24. (DF 264749.)
Tatai Gergely – 1520. IV. 30. (DL 62064.)
Zsebeházi János – 1520. IX. 10. (DL 62062.)
Zsebeházi János – 1521. IV. 22. (DF 209463.)
Nemesládonyi Cseke László és Simonházi Terestyén András – 1522. IX. 15. (DF 209465.)
Vadasfalvi István 1524. X. 5. (DL 62091.)
Zsebeházi Péter 1525. I. 6. (DL 62096.)
Vesterházi Imre és Simonházi Terestyén András – 1525. XII. 21. (Házi I/7. 175–176.)
Simonházi Terestyén András – 1526. VI. 18. (DL 62115.)